

'Nazi-complex moet educatieve plek blijven'

Lezing historicus Neil Gregor over Reichsparteitagsgelände

Achtergrond - 14 september 2015

Het *Reichsparteitagsgelände* in Neurenberg, het enorme complex waar de NSDAP haar partijdagen hield, is bekend van de militaire parades die er werden gehouden door het naziregime. Nu de Zeppelintribune van het complex in rap tempo afbrokkelt, moet het stadsbestuur beslissen wat ze met dit beladen erfgoed moet doen.

Vorige week gaf de Britse historicus Neil Gregor in het Amsterdamse SPUI25 een lezing over de kwestie. Gregor vindt het belangrijk dat het *Reichsparteitagsgelände* fungeert als educatieve plek ter versterking van de democratie, waar toekomstige generaties kunnen leren over de verschrikkingen van het nationaalsocialisme.

Dat vindt ook het stadsbestuur. Maar de bouwkundige staat is zo slecht, dat het tientallen miljoenen kost om te zorgen dat de boel niet instort op den duur. En miljoenen spenderen aan Hitlers nalatenschap, dat stuit velen tegen de borst.

200.000 bezoekers per jaar komen hier kijken

Het *Reichsparteitagsgelände* is een kilometersgroot gebied in de stad, dat grotendeels openbaar terrein is. De ruimte wordt gebruikt om te racen, voor Op de trappen van de Zeppelintribune, die ooit plaats bood aan 60.000 partijleden, zitten bij mooi weer nu mensen te picknicken, skaters profiteren van de ruimte op het Zeppelinveld. Het documentatiecentrum vertelt het verhaal van deze wonderlijke plek, die ooit is ontworpen door Hitlers architect Albert Speer. 200.000 bezoekers per jaar komen hier kijken en het complex heeft monumentenstatus.

Gregor wijst op de ironie van de vraag of en hoe de tribune behouden dient te blijven: "De architecten van het Duizendjarige Rijk wisten dat hun monumentale stenen bouwwerken vroeg of laat zouden afbrokkelen, parallel aan de opkomst en ondergang van wereldrijken. Met die wetenschap in het achterhoofd, namen ze een voorschot op de romantiek van ruïnes." Maar wie gehoopt had dat de Brit, die in 2008 het boek 'Haunted City: Nuremberg and the Nazi past' publiceerde, zich duidelijk zou uitspreken over de kwestie, kwam bedrogen uit: "Dat is niet mijn

taak.”

Eerst brak Gregor een lans voor het Neurenbergse stadsbestuur: “Mij bekruipt het gevoel dat het bestuur altijd kritiek zal krijgen, wat het ook beslist. Twee decennia geleden werden de autoriteiten bekritiseerd omdat ze te weinig zouden doen aan het *Reichsparteitagsgelände*. Als reactie daarop werd een documentatiecentrum geopend. Tegenwoordig is de kritiek dat het stadsbestuur te veel zou doen aan het complex. Geen enkele beslissing zal makkelijk vallen.”

Ander erfgoed in Neurenberg

Dat er verschillende afwegingen te maken zijn laten de andere plaatsen van herinnering in Neurenberg zien. Gregor schetste de geschiedenis van de Köpfleinsberg, een overwinningszuil die oorspronkelijk werd neergezet om de Duitse doden in de Duits-Franse oorlog van 1870-1871 te herdenken, maar die voortdurend werd uitgebreid met plaquettes om gesneuvelden in andere oorlogen te eren. In de jaren negentig besloot het stadsbestuur er een streep onder te zetten. Er werd een tekst toegevoegd waarmee het monument wordt gepresenteerd als herinnering aan de zinloosheid van alle oorlogen die Duitsland met de Europese burenen uitvocht en aan het lijden van personen in de Derde Wereld die te maken kregen met de Duitse expansiedrift.

Gregor: “Waarschijnlijk zou het stadsbestuur nu voor een andere tekst kiezen. Bijvoorbeeld het gebruik van de term ‘Derde Wereld’ wordt tegenwoordig door sommigen als te eurocentrisch gezien. Als de Zeppelintribune in navolging van de Köpfleinsberg ook een palimpsest wordt waarop elke generatie haar gevoelens over het verleden mag uitdrukken, dan wordt onze kijk op de geschiedenis ook maar een van de vele subjectieve visies. Wat zou het in de huidige staat conserveren van de tribune toekomstige generaties vertellen over onze kijk op de geschiedenis?”

Muurschilderingen

Op andere plekken in Neurenberg verdwijnen de herinneringen aan de Tweede Wereldoorlog. Muurschilderingen van de geallieerde bombardementen op de stad, die in de jaren vijftig op appartementencomplexen aan de Platz der Opfer des Faschismus werden aangebracht, zijn verwijderd omdat de beeldtaal van de

schilderingen – die suggereerde dat ook ‘gewone’ Duitsers slachtoffers waren van het naziregime – niet meer in de tijdgeest past. Gregor: “Bij de stabilisatie van de Zeppelintribune moet goed gekeken worden naar de ontwikkelingen in de rest van de stad en de rest van het *Reichsparteitagsgelände*.”

Gregor vervolgt: “Op een deel van het *Reichsparteitagsgelände* verrees eind jaren vijftig een nieuwe wijk: Langwasser. Daar kwamen veel Duitstaligen terecht die in 1945 uit Silezië en Sudetenland werden verdreven. Veel straten in Langwasser zijn naar voormalige Duitse plaatsen in die gebieden vernoemd, zoals de Breslauer Strasse: destijds herinneringen aan de verdrijving na de Tweede Wereldoorlog, nu een treffende illustratie van het emotionele Duitse ‘herinneringslandschap’ van de jaren 1960 en 1970.

'Een historisch object dat dermate is geïsoleerd van de historische context, is niet geschikt als educatieve plek'

De historische betekenis van het *Reichsparteitagsgelände* gaat dus verder dan enkel 12 jaar nationaalsocialisme. Het terrein zou een herinnering aan de hele geschiedenis van de 20e eeuw moeten zijn. En als de besluitvormers geen rekening houden met het verdwijnen van andere plekken in de stad die herinneren aan het Derde Rijk, dreigt het gevaar dat het naziverleden van Neurenberg wordt gereduceerd tot enkel de tribune. Een historisch object dat dermate is geïsoleerd van de historische context, is niet geschikt als educatieve plek.”

Daarmee kwam de professor van de University of Southampton terug bij de opening van zijn verhaal. Gregor: “We moeten de Zeppelintribune als educatieve plek zien in te bedden in een critical history van de 20e eeuw als geheel. Niet slechts in de geschiedenis van Neurenberg, maar ook in die van Duitsland en Europa.”

Dit is een artikel gedownload via duitslandinstituut.nl.

Artikel: <https://duitslandinstituut.nl/artikel/12975/nazi-complex-moet-educatieve-plek-blijven>